

ЗВІТ
ПРО СТРАТЕГІЧНУ ЕКОЛОГІЧНУ ОЦІНКУ ПРОГРАМИ
СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНОГО РОЗВИТКУ ЗАКАРПАТСЬКОЇ
ОБЛАСТІ НА 2022 РІК

Ужгород – 2021 р.

ЗМІСТ

I. ЗМІСТ ТА ОСНОВНІ ЦІЛІ ПРОГРАМИ СОЦІАЛЬНОЕКОНОМІЧНОГО ТА КУЛЬТУРНОГО РОЗВИТКУ ЗАКАРПАТСЬКОЇ ОБЛАСТІ НА 2022 РІК

II. ХАРАКТЕРИСТИКА ПОТОЧНОГО СТАНУ ДОВКІЛЛЯ ЗАКАРПАТСЬКОЇ ОБЛАСТІ

III. ОСНОВНІ ЕКОЛОГІЧНІ ПРОБЛЕМИ ЗАКАРПАТСЬКОЇ ОБЛАСТІ ЗОБОВ'ЯЗАННЯ У СФЕРІ ОХОРОНИ ДОВКІЛЛЯ

IV. ЙМОВІРНІ НАСЛІДКИ ДЛЯ ДОВКІЛЛЯ ВІД РЕАЛІЗАЦІЇ ПРОГРАМИ

V. ЗАХОДИ, ЩО ПЕРЕДБАЧАЄТЬСЯ ВЖИТИ ДЛЯ ЗАПОБІГАННЯ, ЗМЕНШЕННЯ ТА ПОМ'ЯКШЕННЯ НЕГАТИВНИХ НАСЛІДКІВ ВИКОНАННЯ ПРОГРАМИ

VI. ОБГРУНТУВАННЯ ВИБОРУ ВИПРАВДАНИХ АЛЬТЕРНАТИВ

VII. ЗАХОДИ, ПЕРЕДБАЧЕНІ ДЛЯ ЗДІЙСНЕННЯ МОНІТОРИНГУ НАСЛІДКІВ ВИКОНАННЯ ПРОГРАМИ ДЛЯ ДОВКІЛЛЯ, У ТОМУ ЧИСЛІ ДЛЯ ЗДОРОВ'Я НАСЕЛЕННЯ

VIII. РЕЗЮМЕ НЕТЕХНІЧНОГО ХАРАКТЕРУ ІНФОРМАЦІЇ

ВСТУП

Стратегічна екологічна оцінка (далі - СЕО) є важливою та необхідною процедурою, яка спрямована на реалізацію і захист прав та інтересів суспільства у сфері використання та охорони природних ресурсів, враховує інтереси майбутніх поколінь шляхом інтеграції екологічних пріоритетів у плани та програми соціально-економічного розвитку країни. СЕО зосереджена на всебічному аналізі можливого впливу запланованої діяльності на навколишнє природне середовище на коротку та віддалену перспективу, передбачає використання отриманих результатів для запобігання екологічним наслідкам або їх пом'якшення.

Ця процедура сприяє прозорості ухвалення управлінських рішень, забезпеченню демократичного процесу їх прийняття, а також підвищенню довіри як до тих, хто приймає ці рішення, так і до всіх зацікавлених сторін. СЕО стимулює зміни в ментальності та виховує культуру стратегічного прийняття рішень.

I. ЗМІСТ ТА ОСНОВНІ ЦІЛІ ПРОГРАМИ СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНОГО РОЗВИТКУ ЗАКАРПАТСЬКОЇ ОБЛАСТІ НА 2022 РІК

Головною метою Програма соціально-економічного розвитку Закарпатської області на 2022 рік (далі – Програма) є забезпечення гідних умов життя та добробуту населення Закарпатської області за рахунок структурних зрушень в економіці (підвищення її конкурентоспроможності та інноваційності), модернізації соціальної сфери та забезпечення гармонійного розвитку всіх громад регіону.

Для виконання цілей, визначених Регіональною стратегією розвитку Закарпатської області на період 2021 – 2027 років та Планом заходів з її реалізації у 2021 – 2023 роках, в Програмі розвитку відображені напрями, реалізація котрих дозволять частково або повністю впровадити проекти регіонального розвитку:

1. Збереження та розвиток людського та соціального капіталу.
2. Прискорення досягнення конкурентоспроможності та інноваційності регіональної економіки.
3. Побудова локальних економік знань та смарт-спеціалізація.
4. Забезпечення охорони довкілля, екологічно збалансованого і раціонального природокористування та просторової гармонії.
5. Забезпечення сталого розвитку сільських та гірських територій в умовах системних реформ.

Програма є документом державного планування місцевого рівня, де окреслені цілі, основні завдання та заходи економічного, соціального та культурного розвитку регіону на короткостроковий період з урахуванням загальнодержавних реформ.

Основою Програми являється людиноцентричний підхід, оскільки розвиток людського капіталу є підґрунтям зростання регіональної економіки та зміцнення конкурентних позицій регіону як в країні, так і світу.

Дана програма має зв'язок документами державного планування, зокрема:

Державна стратегія регіонального розвитку на 2021-2027 роки (постанова Кабінету Міністрів України від 05.08.2020 № 695);

Стратегії регіонального розвитку Закарпатської області на період до 2027 року (рішення обласної ради 20.12.2019 №1630);

Цілі сталого розвитку України до 2030 року (Указ Президента України від 30 вересня 2019 р. № 722);

Прогноз економічного і соціального розвитку України на 2021-2023 роки (постанова Кабінету Міністрів України від 29.07.2020 № 671);

Державна програма стимулювання економіки для подолання негативних наслідків, спричинених обмежувальними заходами щодо запобігання виникненню і поширенню гострої респіраторної хвороби COVID-19, спричиненої коронавірусом SARS-CoV-2, на 2020-2022 роки (постанова Кабінету Міністрів України від 27.05.2020 № 534).

II. ХАРАКТЕРИСТИКА ПОТОЧНОГО СТАНУ ДОВКІЛЛЯ ЗАКАРПАТСЬКОЇ ОБЛАСТІ

У частині розвитку природно-заповідної справи та екологічної мережі вжито ряд заходів для збереження природної різноманітності ландшафтів, генофонду тваринного і рослинного світу, підтримання загального екологічного балансу. Проведено заходи щодо розширення існуючих об'єктів природно-заповідного фонду на території яких підлягають охороні, збереженню і відновленню природні комплекси та об'єкти що мають особливу природоохоронну, наукову, естетичну та рекреаційну цінність.

За станом на 01.01.2021 р. питома вага природно-заповідного фонду області становить 15,16 % від загальної площі області.

Впродовж звітнього періоду площа територій та об'єктів природно-заповідного фонду області збільшилась на 4583,30 га.

Рішення сесії Закарпатської обласної ради від 25.02.2021 року №153 "Про оголошення об'єкта природно-заповідного фонду місцевого значення" оголошено 3 пралісові пам'ятки природи загальною площею 294,6 га на території державного підприємства "Великобerezнянське лісомисливське господарство": "Праліси Черногoлівського лісництва" (148,0 га), "Праліс і квазіпраліси Лютянського лісництва" (98,6 га), "Квазіпраліс Бистрицького лісництва" (48,0 га).

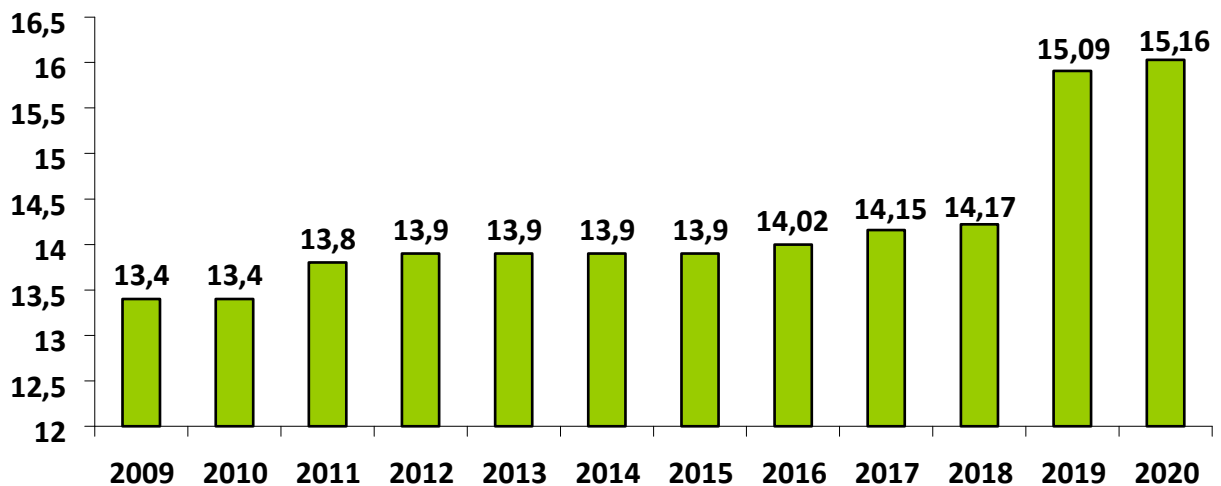

Рис. 1 Динаміка розвитку об'єктів природно-заповідного фонду

Рішення сесії Закарпатської обласної ради від 25.02.2021 року №154 "Про оголошення об'єкта природно-заповідного фонду місцевого значення" оголошено 5 пралісових пам'яток природи загальною площею 1370,8 га на території державного підприємства "Свалявське лісове господарство": "Праліси та квазіпраліси Свалявського лісництва" (822,6 га), "Природні ліси та квазіпраліс Дусинського лісництва" (107,0 га), "Квазіпраліси Плосківського лісництва" (85,2

га), "Праліси та квазіпраліси Ганьковицького лісництва" (281,0 га), "Праліси Березниківського лісництва" (75,0 га).

Рішення сесії Закарпатської обласної ради від 25.02.2021 року №155 "Про оголошення об'єкта природно-заповідного фонду місцевого значення" оголошено пралісову пам'ятку природи "Квазіпраліси Анталовецького лісництва" площею 20,2 га на території державного підприємства "Ужгородське лісове господарство".

Рішення сесії Закарпатської обласної ради від 25.02.2021 року №156 "Про оголошення об'єкта природно-заповідного фонду місцевого значення" оголошено 4 пралісові пам'ятки природи загальною площею 696,0 га на території державного підприємства "Рахівське лісомисливське господарство": "Праліси Щаульського лісництва" (80,9 га), "Праліси Квасівського лісництва" (327,1 га), "Праліс та квазіпраліси Богданського лісництва" (165,0 га), "Квазіпраліс Білотисянського лісництва" (123,0 га).

Рішення сесії Закарпатської обласної ради від 25.02.2021 року №157 "Про оголошення об'єкта природно-заповідного фонду місцевого значення" оголошено 7 пралісові пам'ятки природи загальною площею 1065,5 га на території державного підприємства "Великобичківське лісомисливське господарство": "Квазіпраліс Верхньоводянського лісництва" (27,2 га), "Квазіпраліси Діловецького лісництва" (30,6 га), "Праліс і квазіпраліси Косівсько-Полянського лісництва" (155,8 га), "Квазіпраліси Костилівського лісництва" (117,9 га), "Квазіпраліси Лужанського лісництва" (42,9 га), "Квазіпраліси Середньоріцького лісництва" (150,5 га), "Квазіпраліси Щербилівського лісництва" (540,6 га).

Рішення сесії Закарпатської обласної ради від 20.05.2021 року №229 "Про оголошення об'єктів природно-заповідного фонду місцевого значення" оголошено 5 пралісові пам'ятки природи загальною площею 1136,2 га на території державного підприємства "Перечинське лісове господарство": "Квазіпраліс Перечинського лісництва" (35,0 га), "Квазіпраліс Порошківського лісництва" (32,6 га), "Праліси і квазіпраліси Турицького лісництва" (643,9 га), "Праліси та квазіпраліси Тур'я-Реметівського лісництва" (98,4 га), "Природні ліси Нижньоволовецького лісництва" (32639 га) на території державного підприємства "Воловецьке лісове господарство".

На виконання вимог статті 91 Закону України "Про природно-заповідний фонд України" видано 13 дозволів на спеціальне використання природних ресурсів у межах територій та об'єктів природно-заповідного фонду загальнодержавного значення.

У частині охорони та раціонального використання надр розглянуто клопотання ТОВ "Лікувально-оздоровчий заклад "Косино" від 03.09.2021 № 03-09/21 та відповідно до частини 2 статті 93 Водного кодексу України погоджено "Проект поясів зон санітарної охорони водозабірної ділянки "Урочище № 2" лікувальних термальних мінеральних підземних вод (теплоенергетичні підземні води, як комплексна гідромінеральна сировина) Косинського родовища ТОВ "ЛОЗ "Косино" (свердловина № 16-П), що розташована в с. Косонь Берегівського району Закарпатської області"

У Інвестиційному атласі надкористувача та на веб-сайті облдержадміністрації у розділі зовнішньоекономічна діяльність та інвестиції, підрозділ інвестиційні пропозиції та проекти міжнародної технічної допомоги, розміщено 10 ділянок надр на видобування корисних копалин в межах Закарпатської області, які пропонуються для продажу на аукціоні, а саме:

1. Андріївське родовище – андезити;
2. Ділянка надр "Свалява джерельна" св. № 8-СВ - підземні питні води;
3. Ділянка "Верке" - підземні питні води;
4. Ділянка надр в с. Вербовець св № 404 – підземні питні води;
5. Нанківське родовище – глина ;
6. Ділянка Солочинська св.№ 1-С – підземні води;
7. Ділянка Оленьово св. № 1-О – підземні води;
8. Ділянка Яківська св. № 1-Я – підземні води;
9. Ділянка надр м. Мукачево св. 1-М – підземні мінеральні води;
10. Ділянка Великопададська – піщано-гравійна суміш.

В галузі охорони атмосферного повітря видано 57 дозволів на викиди забруднюючих речовин в атмосферне повітря. Рішення про зупинення дії дозволів або їх анулювання не приймалися.

У виданих дозволах встановлювались умови до викидів забруднюючих речовин (у тому числі, до технологічного процесу, обладнання та споруд, очистки газопилового потоку), виробничого контролю, до адміністративних дій у разі виникнення надзвичайних ситуацій техногенного та природного характеру та терміни виконання заходів щодо скорочення обсягів викидів забруднюючих речовин, здійснення контролю за дотриманням встановлених граничнодопустимих викидів забруднюючих речовин та умов дозволу на викиди.

Надано дані про величини фонових концентрацій забруднювальних речовин в атмосферному повітрі для розробки проектів ОВД, ОВНС та документів, в

яких обґрунтовуються обсяги викидів забруднюючих речовин 53 суб'єктам господарювання.

У сфері поводження з відходами р 1 січня до 01 жовтня 2021 року включно зареєстровано 282 декларації про відходи.

На сервіс "Інтерактивна мапа сміттєзвалищ" впродовж зазначеного періоду надійшло 39 звернень громадян щодо стихійних сміттєзвалищ побутових відходів. Звернення були своєчасно опрацьовані і направлені для відповідного реагування землевласникам та землекористувачам з вимогою щодо їх ліквідації.

Згідно з матеріалами інвентаризації місць видалення відходів на території Закарпатської області обліковано 374 звалища ТПВ, в тому числі 134 санкціонованих та 240 стихійних.

III. ОСНОВНІ ЕКОЛОГІЧНІ ПРОБЛЕМИ ЗАКАРПАТСЬКОЇ ОБЛАСТІ

Забруднення поверхневих водойм стічними водами об'єктів житлово-комунального господарства області та цивільного призначення.

У 2020 році основними водокористувачами області забрано із природних водних об'єктів 46,632 млн. м³ води (на 17 % більше, ніж за попередній рік) та скинуто всього 38,134 млн. м³ зворотних вод (на 2,5 % менше, ніж у 2019 р.). У 2020 р. показник використання свіжої води у всіх галузях становив 27,648 млн. м³. Споживання свіжої води у 2020 році порівняно з 2019 р. зменшилось на 6,14 %. Найбільше використано води на господарсько-питні потреби – 11,838 млн. м³. На сільськогосподарські потреби використано 0,029 млн. м³, на рибогосподарські – 11,325 млн. м³. Використання свіжої води за рік на одного мешканця склало 23,497 м³.

У 2020 році відбулось збільшення об'єму скиду забруднених стічних вод у поверхневі водойми. У 2019 р. було скинуто 2,63 млн. м³ недостатньо очищених та неочищених зворотних вод, у 2020 р. – 3,532 (на 34,3 % більше).

Найбільшими споживачами води є підприємства житлово-комунального господарства області (41,4 % від загального використання води в області) та сільського господарства (40,3 % від загального водоспоживання). Щодо повного водоспоживання за обсягом використання свіжої води найменшим водокористувачем області є промисловість, на яку припадає 4,9 % загального об'єму. Це пояснюється суттєвим скороченням промислового виробництва в області. Спостерігається тенденція збільшення показників втрати води при транспортуванні. Якщо у 2000 р. вони становили 7,834 млн. м³, то у 2020 р. цей показник становив 9,816 млн. м³. Великий обсяг втрат води обумовлений застарілими мережами водопостачання, які потребують невідкладного ремонту та переоснащення.

Зменшення скиду забруднених стічних вод передбачається за рахунок будівництва водокористувачами локальних каналізаційно-очисних споруд, інтенсифікації існуючих каналізаційно-очисних споруд, реконструкції та будівництва нових каналізаційно-очисних споруд.

Фінансування заходів з вивезення на утилізацію забрудненого агрохімікатами ґрунту, який зберігається в урочищі "Промзона" с. Рокосово Хустського району.

За даними Мукачівської райдержадміністрації (лист від 06.06.2018 № 02-28/500), на території 8 населених пунктів Мукачівського району знаходиться 41

штука залізобетонних контейнерів, в яких зберігалися хімічні засоби захисту рослин. В місцях зберігання даних контейнерів мають місце різкі запахи невідомих речовин, що негативно впливає на здоров'я мешканців даних населених пунктів та містить небезпеку для навколишнього природного середовища.

Також в с. Рокосово Хустського району зберігається 225 тонн забрудненого пестицидами ґрунту, який за висновком Українського науково-дослідного інституту екологічних проблем (м. Харків) є токсичними відходами I, II класів небезпеки для здоров'я населення і потребує термінового вивезення за межі області або знешкодження у спеціальних печах при температурі 1000-1200°C. До складу ґрунту входять симазин, атразин, ДДТ, прометрин, фосфаміди, метафоси, інші непридатні та невідомі отруйні речовини.

Обласна державна адміністрація неодноразово зверталася та надавала запити до Мінприроди України щодо виділення коштів для здійснення природоохоронного заходу з Державного фонду охорони навколишнього природного середовища, однак рішення про виділення коштів з даного питання не було прийнято.

Договори на виконання робіт з утилізації та знешкодження ХЗЗР (в т.ч. тари та упаковки з-під них) впродовж 2020 року обласною та місцевими державними адміністраціями не уклалися.

З метою врегулювання питання очищення від забрудненого пестицидами ґрунту департаментом надано пропозиції до проекту Національного плану управління відходами із конкретними заходами, одним із яких є вивезення забрудненого пестицидами ґрунту, що зберігається на території с. Рокосово Хустського району.

Для вирішення питання вивезення з метою подальшого знешкодження забрудненого пестицидами ґрунту Хустській районній державній адміністрації запропоновано розробити районну програму та підготувати запит до Мінприроди України щодо виділення коштів на зазначений захід з Державного фонду охорони навколишнього природного середовища відповідно до вимог Порядку планування та фінансування природоохоронних заходів, затвердженого наказом Мінприроди України 12.06.2015 р. № 194 та Переліку видів діяльності, що належать до природоохоронних заходів, затвердженого Постановою Кабінету Міністрів України N 1147 від 17 вересня 1996 р.

Організація централізованого збору, розміщення та утилізації твердих побутових відходів.

Згідно із даними реєстру місць видалення відходів (далі – МВВ), станом на 01.10.2021 року на території Закарпатської області обліковано

62 паспортизованих МВВ, з яких 59 місць видалення твердих побутових відходів (ТПВ), 2 – відходів деревини (тирси деревинної) та 1 – відходів штучного хутра.

Більшість діючих МВВ вичерпали свої потужності, заповнені на 80-85%, а термін експлуатації сміттєзвалищ м. Виногорова закінчився.

Через гірський характер, високу щільність населення, сусідство з 4 країнами Євросоюзу, єдиний водний басейн р. Тиса, заповідність території, ряд населених пунктів області позбавлені можливості вибору земельних ділянок під сміттєзвалища. Це стосується міст Рахів, Тячів, Виноградів, Берегово, Перечин, смт Великий Березний, сільських населених пунктів гірських районів.

Централізований збір та видалення ТПВ на території регіону здійснюється 42 спеціалізованими підприємствами, найбільші з яких: ТОВ "АВЕ Ужгород", ТОВ "АВЕ Виногорова", ТОВ "АВЕ Мукачево" та ТОВ "Берег Вертикал". Даними суб'єктами господарювання здійснюється централізований збір та вивезення із 181 населеного пункту області.

Всього в регіоні централізований збір ТПВ організовано у 471 населеному пункті, що становить 77,5 % від загальної кількості (608) населених пунктів області. Збирання побутових відходів від населення та суб'єктів господарської діяльності здійснюється також самостійно підприємствами та організаціями, окремими приватними структурами і спеціалізованими комунальними службами при сільських радах.

Роздільний збір ТПВ (скла, пластику та металобрухту) впроваджено у містах Ужгород, Мукачево, Чоп, Перечин, Хуст, Виноградів та деяких населених пунктах Ужгородського, Мукачівського, Хустського, Рахівського районів (всього в 123 населених пунктах області).

Потужності з утилізації побутових відходів відсутні.

Окремі види відходів, що не підлягають видаленню на сміттєзвалища (відходи пластмаси, поліетилену, гуми, склобою, картону та макулатури) збираються спеціалізованими підприємствами (всього 50 суб'єктів господарювання).

За попередніми даними Головного управління статистики в Закарпатській області, у 2020 році утворилося 211,2 тис. тонн відходів з яких – 1,2 тис. тонн, або 0,5 %, припадає на утворення відходів I-III класів небезпеки.

Із загальної кількості утворених відходів, спалено – 3,2 тис. тонн, утилізовано – 0,26 тис. тонн та видалено у спеціально відведені місця – 161,0 тис. тонн.

Вирішення проблеми поводження з твердими побутовими відходами вбачається в організації централізованого збору сміття в усіх населених пунктах області, поступове зменшення кількості сміттєзвалищ та їх модернізація. Рекультивация сміттєзвалищ які не функціонують.

З метою впровадження інноваційних проектів та залучення інвесторів (для будівництва заводів по сортуванню та переробці ТПВ) необхідно на

законодавчому рівні врегулювати питання внесення змін до статті 208 Земельного кодексу України та розширити перелік об'єктів які звільняються від відшкодування втрат сільськогосподарського та лісогосподарського виробництва. Підготовлено звернення депутатів Закарпатської обласної ради до Верховної ради України.

Кардинальним шляхом вирішення проблеми є роздільний збір ТПВ, сортування та переробка відходів. Створення в гірських районах "пунктів" збору ТПВ та будівництво сміттєпереробних заводів у низинних частинах області.

Вирішення питання покращення як соціально-економічної, так і екологічної ситуації на ДП "Солотвинський солерудник".

Головним осередком розвитку небезпечних техногенно-геологічних явищ є територія впливу гірничих робіт ДП "Солотвинський солерудник" (шахт №8 та №9).

Ліквідація та екологічна реабілітація території впливу гірничих робіт ДП "Солотвинський солерудник" здійснюється за бюджетною програмою КПКВК 2801160 "Ліквідація та екологічна реабілітація території впливу гірничих робіт ДП "Солотвинський солерудник" Тячівського району Закарпатської області" розпорядником коштів якої зазначено Міністерство аграрної політики України.

29 січня 2020 року обласна державна адміністрація спільно з партнерами проекту "ImProDiReT", який фінансується за кошти ЄС (грантова угода №783232) провели Міжнародну конференцію на тему: "Дорожня карта вирішення надзвичайної ситуації в смт Солотвино та створення рішень для стійкого майбутнього". Основна мета конференції – налагодити співпрацю між зацікавленими сторонами щодо вирішення комплексної проблеми надзвичайної ситуації державного значення у смт Солотвино та звернутися до Уряду України з ініціативою щодо внесення відповідних змін і доповнень стосовно оперативного прийняття управлінських рішень, спрямованих на ліквідацію надзвичайної ситуації та забезпечення комплексного соціально-економічного розвитку Солотвина та прилеглих територій.

01 червня 2020 року відбулася нарада з питань реабілітації в області проекту Програми транскордонного співробітництва Європейського інструменту сусідства "Угорщина-Словаччина-Румунія-Україна 2014-2020" (Екологічна оцінка можливостей відновлення природних ресурсів у Солотвино з метою запобігання подальшому забрудненню басейну Верхньої Тиси через підготовку комплексної системи моніторингу) - РЕВІТАЛ 1 (номер проекту HUSKROUA/1702/6.1/0072).

На звернення Закарпатської обласної ради та Солотвинської селищної ради Тячівського району 25 травня 2020 року отримано дозвіл Міністерства розвитку економіки, торгівлі та сільського господарства України для забезпечення доступу українських та іноземних експертів та фахівців на територію ДП "Солотвинський солерудник" з метою проведення польових робіт, передбачених в рамках реалізації даного проекту.

Відповідно до Єдиного реєстру з оцінки впливу на довкілля Мінприроди України надано висновок з оцінки впливу на довкілля планової діяльності ТОВ "СПА СПЕЛЕОЦЕНТР СОЛОТВИНО" з ліквідації негативних екологічних наслідків попередньої гірничої діяльності: видобування кухонної солі ділянка Центральна, Північна та Північно-Західна та влаштування спелеолікарні (Єдиний реєстр з ОВД - реєстраційна справа № 2019453324).

Ліквідація екологічних проблем в зоні діяльності ТОВ "Закарпатполіметали" біля с. Мужієво.

ТОВ "Закарпатполіметали", з 01.01.2007 року припинив свою діяльність та спричинив забруднення довкілля, зокрема, ґрунту, поверхневих та підземних вод. На промисловому майданчику розташовано п'ять відвалів зубожених (засмічених) та пустих порід загальним об'ємом до 164,0 тис. тонн та місце для збагачення руд у напіврідкій масі у кількості до 168,0 тис. м³, що розташовано у відпрацьованому кар'єрі. Під впливом атмосферних факторів відбуваються процеси окислення сульфідів важких металів, внаслідок цього в підшві відвалів формуються води з підвищеною мінералізацією та низьким рН, що насичені сульфатами важких металів, які вимиваються у поверхневі та підземні води. На прилеглих територіях до підприємства за даними моніторингу зафіксовано перевищення вмісту свинцю та міді в пробах ґрунту, а у воді підвищений вміст кадмію.

Для ліквідації екологічних проблем в зоні діяльності ТОВ "Закарпатполіметали" облдержадміністрацією надіслано до Міністерства регіонального розвитку та будівництва України пропозиції щодо включення будівництва мереж та споруд водопостачання в с. Мужієво Березівського району за рахунок коштів державного бюджету на суму 3681,1 тис. гривень.

Власником спеціального дозволу на користування надрами № 5495 від 19.03.2012 по 19.03.2032 року є ПрАТ "Карпатська рудна компанія", якому передано зобов'язання з відновлення Мужіївського золотополіметалічного родовища.

На земельні ділянки для планової діяльності ПрАТ "Карпатська рудна компанія" оформило договір довгострокової оренди із землевласником — Березівською районною державною адміністрацією (договір б/н від 30.07.2018).

Відповідно до Єдиного реєстру з оцінки впливу на довкілля Мінприроди України надано висновок з оцінки впливу на довкілля планової діяльності ТОВ "Карпатська рудна компанія" "Проведення утилізації рудних відвалів гірських порід, з метою вилучення з них наступних сульфідних мінералів: пірит, галеніт, сфалерит і халькопірит" (реєстраційна справа №20192262943) № 7-03/12-20192262943/1 від 29.07.2019 року.

IV. ЗОБОВ'ЯЗАННЯ У СФЕРІ ОХОРОНИ ДОВКІЛЛЯ

Законом України „Про охорону навколишнього природного середовища” (№ 1264-XII від 26.06.91) визначено (ст. 204), що до компетенції обласних, Київської та Севастопольської міських державних адміністрацій у сфері охорони навколишнього природного середовища належить:

а) забезпечення реалізації державної політики у сфері заповідної справи, формування, збереження та використання екологічної мережі, здійснення управління та регулювання у сфері охорони і використання територій та об'єктів природно-заповідного фонду України на відповідній території;

б) участь у проведенні моніторингу стану навколишнього природного середовища;

в) участь у розробленні стандартів щодорегулювання використання природних ресурсів і охорони навколишнього природного середовища від забруднення та інших шкідливих впливів;

г) реалізація повноважень у сфері оцінки впливу на довкілля відповідно до законодавства про оцінку впливу на довкілля;

г) затвердження за поданням центрального органу виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері охорони навколишнього природного середовища, для підприємств, установ і організацій лімітів використання природних ресурсів (крім природних ресурсів загальнодержавного значення), скидів забруднюючих речовин у навколишнє природне середовище.

д) видача дозволів на здійснення операцій у сфері поводження з відходами, викиди шкідливих речовин у навколишнє природне середовище, спеціальне використання природних ресурсів відповідно до законодавства; д-1) реалізація повноважень у сфері стратегічної екологічної оцінки відповідно до законодавства про стратегічну екологічну оцінку;

е) вирішення інших питань у сфері охорони навколишнього природного середовища відповідно до закону.

Засади екологічної політики України визначені Законом України „Про Основні засади (стратегію) державної екологічної політики України на період до 2030 року” (№ 2697-VIII від 28.02.2019). Закон передбачає інтегрування екологічних вимог під час розроблення і затвердження документів державного планування, галузевого (секторального), регіонального та місцевого розвитку.

Відповідно до Указу Президента України „Про Цілі сталого розвитку України на період до 2030 року” (№ 722/2019) має бути забезпечено дотримання Цілей сталого розвитку України на період до 2030 року.

Основними міжнародними правовими документами щодо СЕО є Протокол про стратегічну екологічну оцінку (Протокол про СЕО) до Конвенції про оцінку впливу на навколишнє середовище у транскордонному контексті (Конвенція Еспо), ратифікований Верховною Радою України (№ 562-VIII від 01.07.2015), та Директива 2001/42/ЄС про оцінку впливу окремих планів і програм на навколишнє середовище, імплементація якої передбачена Угодою про асоціацію між Україною та ЄС. В Україні проведення СЕО регламентується Законом України „Про стратегічну екологічну оцінку” (№ 2354-VIII від 20.03.2018).

Юридичні засади поводження з водними ресурсами визначаються Водним кодексом України (№ 214/95-ВР від 06.06.95) та іншими законодавчими актами, що були розроблені для забезпечення збереження, збалансованого й науково обґрунтованого використання та відновлення водних ресурсів, захисту водних ресурсів від забруднення, зараження й виснаження, запобігання та пом'якшення негативного впливу, покращення екологічного стану водних об'єктів і захисту прав водокористувачів.

Найголовнішими питаннями у сфері водопостачання та водовідведення є дозвіл на забір води із джерел водопостачання (дозвіл на спеціальне водокористування) і дозвіл на скидання очищених та неочищених стічних вод у навколишнє середовище. З 04.06.2017 набрав чинності Закон України „Про внесення змін до деяких законодавчих актів України, що регулюють відносини, пов'язані з одержанням документів дозвільного характеру щодо спеціального водокористування” від 07.02.2017 № 1830-VIII, яким внесено зміни до Водного кодексу України в частині процедури отримання дозволів на спеціальне водокористування.

Основне чинне екологічне законодавство та норми у сфері користування водними ресурсами:

Звіт про стратегічну екологічну оцінку Програми соціально-економічного розвитку Закарпатської області на 2022 рік; постанова Кабінету Міністрів України „Про затвердження Порядку видачі дозволів на спеціальне водокористування”;

постанова Кабінету Міністрів України „Про Порядок розроблення і затвердження нормативів гранично допустимого скидання забруднюючих речовин та перелік забруднюючих речовин, скидання яких нормується”;

Державні санітарні норми та правила „Питна вода. Гігієнічні вимоги до води питної, призначеної для споживання людиною”; наказ Міністерства екології та природних ресурсів України „Про затвердження Інструкції про порядок розробки та затвердження гранично допустимих скидів (ГДС) речовин у водні об'єкти із

зворотними водами”; постанова Кабінету Міністрів України „Про правовий режим зон санітарної охорони водних об'єктів”.

Правове й інституційне регулювання та ключові екологічні вимоги у сфері охорони атмосферного повітря визначаються в Законі України „Про охорону атмосферного повітря” (2707-ХІІ від 16.10.92). Основне чинне законодавство та норми у сфері захисту атмосферного повітря: постанова Кабінету Міністрів України „Про Порядок розроблення і затвердження нормативів граничнодопустимого рівня впливу фізичних та біологічних факторів стаціонарних джерел забруднення на стан атмосферного повітря”; постанова Кабінету Міністрів України „Про затвердження Положення про порядок видачі дозволів на викиди забруднюючих речовин в атмосферне повітря стаціонарними джерелами”; постанова Кабінету Міністрів України „Про затвердження Положення про порядок здійснення державного обліку в галузі охорони атмосферного повітря”; посібник з інвентаризації джерел викидів в атмосферне повітря; максимальні допустимі концентрації та „можливі рівні безпечного ефекту” для забруднюючих речовин в атмосферному повітрі для заселених територій.

Правові засади у сфері поводження з відходами забезпечуються Законом України „Про відходи” (№ 187/98-ВР від 05.03.1998) та іншими законодавчими актами, що були розроблені для регулювання діяльності з метою уникнення чи мінімізації утворення відходів, зберігання й поводження з ними, запобігання та зменшення негативних наслідків для довкілля і здоров'я людини від утворення, зберігання та поводження з відходами. Повноваження місцевих державних адміністрацій у сфері поводження з відходами визначаються статтею 20 закону „Про відходи”.

В Україні сформовано інвестиційне законодавство, в якому, зокрема, значна увага приділяється необхідності дотримання екологічних норм в процесі інвестиційної діяльності. Так, Законом України „Про інвестиційну діяльність” (№ 1560-ХІІ від 18.09.1991) встановлюється заборона інвестування в об'єкти, створення і використання яких не відповідає вимогам санітарно-гігієнічних, радіаційних, екологічних, архітектурних та інших норм, встановлених законодавством України (ст.4).

Нормативно-правова база проведення СЕО в Україні:

Закон України „Про стратегічну екологічну оцінку” ухвалений Верховною Радою України 20 березня 2018 року. У ньому СЕО визначається у процедурному аспекті: СЕО – це процедура визначення, опису та оцінювання наслідків виконання документів державного планування для довкілля, у тому числі для здоров'я населення, виправданих альтернатив, розроблення заходів із запобігання, зменшення та пом'якшення можливих негативних наслідків, яка

включає визначення обсягу СЕО, складання звіту про СЕО, проведення громадського обговорення та консультацій, врахування у документі державного планування звіту про СЕО, результатів громадського обговорення та консультацій, інформування про затвердження документа державного планування.

У 2012 році Наказом Міністерства екології та природних ресурсів України (від 17.12.2012 № 659) затверджено Базовий план адаптації екологічного законодавства України до законодавства Європейського Союзу (Базовий план апроксимації). Зокрема, відповідно до цього плану потрібно привести нормативно-правову базу України у відповідність до вимог „Директиви 2001/42/ЄС про оцінку впливу окремих планів та програм на навколишнє середовище”.

V. ЙМОВІРНІ НАСЛІДКИ ДЛЯ ДОВКІЛЛЯ ВІД РЕАЛІЗАЦІЇ ПРОГРАМИ

Атмосферне повітря. Однією з основних екологічних проблем області є забруднення атмосферного повітря викидами забруднюючих речовин від промислових підприємств і автотранспорту. Програма орієнтована на розв'язання цієї проблеми і не передбачає створення нових підприємств із значними обсягами викидів. Водночас, існуючими підприємствами регіону плануються заходи, спрямовані на модернізацію виробництва, впровадження ресурсозберігаючих технологій тощо. Зменшенню викидів забруднюючих речовин від пересувних джерел може сприяти поліпшення стану дорожньотранспортної інфраструктури.

Водні ресурси. Програма не передбачає створення підприємств, діяльність яких призведе до збільшення обсягів скидів забруднених вод у поверхневі води. Водночас, за умови відновлення промислового виробництва регіону з їх подальшим стабільним розвитком ймовірно може призвести до збільшення обсягів скидів у поверхневі води та до збільшення навантаження на каналізаційні системи і погіршення якості очисних споруд. Програмою передбачається реалізація заходів з будівництва та реконструкції очисних споруд, мереж каналізації та споруд для збирання вод поверхневого стоку.

Відходи. Область характеризується високим рівнем утворення і особливо накопичення великих обсягів промислових і побутових відходів. Динаміка утворення, перероблення та накопичення відходів у Дніпропетровській області свідчить про те, що кількість утворених відходів приблизно залишається на одному й тому ж рівні, від третини до половини утворених відходів переробляється, а кількість накопичених відходів невинно зростає. Ймовірно кількість накопичених відходів зростатиме й надалі. Земельні ресурси. Внаслідок реалізації Програми не передбачається будь якого посилення вітрової або водної ерозії ґрунтів, змін у топографії або в характеристиках рельєфу, поява таких загроз, як землетруси, зсуви, селеві потоки, провали землі та інші подібні загрози.

Біорізноманіття. У Програмі не передбачається реалізація завдань, які можуть призвести до негативного впливу на існуючі об'єкти природно-заповідного фонду (ПЗФ). Рекреаційні зони та культурна спадщина. Впровадження Програми може мати як позитивний, так і негативний вплив на рекреаційні зони залежно від того, наскільки будуть дотримані природоохоронні вимоги. Разом з тим, реалізація цього завдання має сприяти покращенню здоров'я населення. Впровадження Програми не має призводити до негативного впливу на наявні об'єкти історико-культурної спадщини.

Населення та інфраструктура. Програма не передбачає появу нових ризиків для здоров'я населення області. Екологічне управління, моніторинг та інше. Програма спрямована на збереження природних ресурсів і не передбачає послаблення правових і економічних механізмів контролю в галузі екологічної безпеки. Реалізація має сприяти створенню системи екологічного контролю та моніторингу ефективності досягнення екологічних цілей. Ймовірність того, що реалізація Програми призведе до таких можливих впливів на довкілля або здоров'я людей, які самі по собі будуть незначними, але у сукупності матимуть значний сумарний (кумулятивний) вплив на довкілля, є незначною.

VI. ЗАХОДИ, ЩО ПЕРЕДБАЧАЄТЬСЯ ВЖИТИ ДЛЯ ЗАПОБІГАННЯ, ЗМЕНШЕННЯ ТА ПОМ'ЯКШЕННЯ НЕГАТИВНИХ НАСЛІДКІВ ВИКОНАННЯ ПРОГРАМИ

Для запобігання, зменшення та пом'якшення можливих негативних наслідків Програма соціально-економічного розвитку Закарпатської області на 2022 рік передбачає реалізацію низки заходів. Водночас, це загальні рекомендації щодо усунення негативних наслідків, детальні заходи повинні розглядатися в кожному конкретному випадку під час реалізації конкретних заходів і проектів, а також в процесі надання екологічних дозволів. З метою покращення стану здоров'я шляхом підвищення доступності, якості та ефективності медичного обслуговування (з урахуванням потреб усіх груп населення та термінових викликів сьогодення, насамперед, спричинених пандемією COVID-19) основними завданнями та заходами Програми є: інформованість пацієнтів з артеріальною гіпертензією та залучення їх до участі у лікуванні і моніторингу факторів ризику, у тому числі шляхом продуктивної діяльності шкіл здоров'я для пацієнтів з неінфекційними захворюваннями; внесення змін до спроможних мереж надання первинної медичної допомоги за рахунок розвитку мережі амбулаторій з метою задоволення запитів населення на послуги первинної медичної допомоги відповідної якості, повноти здійснення скринінгових досліджень на первинному рівні надання медичної допомоги; забезпечення моніторингу за станом виявлення серцево-судинних захворювань, лікування хворих відповідно до чинних стандартів та 63 використання сучасних медичних технологій у лікуванні хворих на гострий інфаркт міокарда та гострий мозковий інсульт; оснащення збудованих та дооснащення існуючих амбулаторій центрів первинної медико-санітарної допомоги відповідно до табеля оснащення; підвищення якості надання медичної допомоги шляхом використання нових клінічних протоколів (клінічних маршрутів пацієнтів) для надання медичної допомоги при різних нозологічних формах захворювань у закладах охорони здоров'я області; підготовка та перепідготовка спеціалістів, проведення тренінгів для медичних працівників усіх рівнів; дооснащення відділень екстреної (невідкладної) медичної допомоги відповідно до табеля оснащення; упровадження в діяльність закладів охорони здоров'я новітніх методик лікування, використання сучасної лікувально-діагностичної апаратури.

VII. ОБҐРУНТУВАННЯ ВИБОРУ ВИПРАВДАНИХ АЛЬТЕРНАТИВ

Програма соціально-економічного розвитку Закарпатської області на 2022 рік розроблена з урахуванням довгострокових пріоритетів Стратегії регіонального розвитку Закарпатської області на період до 2027 року, затвердженої рішенням обласної ради 20.12.2019 №1630 та визначає пріоритетні цілі соціально-економічного розвитку області:

1. Посилення економічної конкурентоспроможності регіону.
2. Екологічна та енергетична безпека.
3. Забезпечення якісних умов життя.
4. Розвиток людського потенціалу.
5. Інноваційний розвиток регіону на основі смарт-спеціалізації

Заходи Програми, спрямовані на досягнення цих пріоритетів, пов'язані між собою балансом економічної, соціальної та екологічної складових. Оцінка ймовірних наслідків для довкілля від реалізації Програми вказує на те, що реалізація Програми позитивно вплине на стан атмосферного повітря, водних об'єктів, ситуацію з відходами, земельні ресурси, біорізноманіття, рекреаційні зони та культурну спадщину.

Це означає, що Програма спрямована на екологічно збалансований та інноваційний сценарій розвитку і не потребує розгляду альтернатив. Виконання запланованих заходів з охорони довкілля та здоров'я населення має спиратися на використання сильних сторін регіону, максимальне використання зовнішніх можливостей, врахування слабких сторін та мінімізації зовнішніх загроз.

Враховуючи вище наведене, варто зазначити, що неприйняття даного ДДП носитиме негативний характер для довкілля загалом.

VIII. ЗАХОДИ, ПЕРЕДБАЧЕНІ ДЛЯ ЗДІЙСНЕННЯ МОНІТОРИНГУ НАСЛІДКІВ ВИКОНАННЯ ПРОГРАМИ ДЛЯ ДОВКІЛЛЯ, У ТОМУ ЧИСЛІ ДЛЯ ЗДОРОВ'Я НАСЕЛЕННЯ

СЕО не завершується прийняттям рішення про затвердження Програми соціально-економічного розвитку Закарпатської області на 2022 рік. Значущі наслідки для довкілля, в тому числі для здоров'я населення, повинні відслідковуватися під час реалізації Програми, зокрема, з метою виявлення непередбачених несприятливих наслідків і вжиття заходів щодо їх усунення. Результати моніторингу мають бути доступними для органів влади та громадськості. Закон України «Про стратегічну екологічну оцінку» встановлює необхідність здійснення моніторингу наслідків виконання документу державного планування для довкілля (ст. 17).

Моніторинг може бути використаний для: порівняння очікуваних і фактичних наслідків, що дозволяє отримати інформацію про реалізацію Програми соціально-економічного розвитку Закарпатської області на 2021 рік.; отримання інформації, яка може бути використана для поліпшення майбутніх оцінок (моніторинг як інструмент контролю якості СЕО); перевірки дотримання екологічних вимог, встановлених відповідними органами влади; перевірки того, що Програми соціально-економічного розвитку Закарпатської області на 2021 рік виконується відповідно до затвердженого документу, включаючи передбачені заходи із запобігання, скорочення або пом'якшення несприятливих наслідків.

Для організації моніторингу можуть бути використані існуючі системи моніторингу та інформаційні системи або вони мають бути спеціально удосконалені для цілей СЕО. Моніторинг базуватиметься на розгляді обмеженого числа відібраних показників (індикаторів), які демонструють наслідки для довкілля, в тому числі для здоров'я населення:

- обсяги викидів забруднюючих речовин в атмосферне повітря, тис. т;
- загальний обсяг водовідведення, в тому числі нормативно очищених стічних вод та забруднених зворотних вод, млн. м³;
- питома вага використаних, знешкоджених та утилізованих відходів
- від загального обсягу утворених, %; кількість виявлених та ліквідованих несанкціонованих сміттєзвалищ, одиниць;
- кількість територій та об'єктів природно-заповідного фонду на території області, одиниць; площа земель природно-заповідного фонду,%;
- кількість уперше зареєстрованих випадків захворювань за класами хвороб (новоутворення; хвороби органів дихання), на 100 тис. населення, одиниць; показник малюкової смертності, %;

- забезпеченість населення лікарями всіх спеціальностей (на 10 тис. наявного населення), лікарів;
- укомплектованість закладів охорони здоров'я в сільській місцевості лікарями, які надають первинну медичну допомогу, %.

ІХ. РЕЗЮМЕ НЕТЕХНІЧНОГО ХАРАКТЕРУ ІНФОРМАЦІЇ

Головною метою Програми соціально-економічного розвитку Закарпатської області на 2022 рік є створення умов для динамічного, збалансованого економічного зростання на основі поліпшення бізнесклімату та інвестиційної привабливості області для стимулювання інноваційного розвитку регіону на основі смарт-спеціалізації, для збільшення надходжень до бюджетів усіх рівнів, що, у свою чергу, сприятиме забезпеченню належного функціонування інженернотранспортної і комунальної інфраструктури, поліпшенню екологічної ситуації, підвищенню доступності та якості широкого спектра соціальних послуг, забезпеченню гідних умов життя та зростанню добробуту населення області.

Основними екологічними проблемами області є забруднення атмосферного повітря, водних об'єктів, порушення гідрологічного та гідрохімічного режиму малих річок регіону, підтоплення земель і населених пунктів регіону, проблема поводження з промисловими та побутовими відходами, проблеми природнозаповідного фонду й охорони, використання та відтворення дикої фауни і флори. Основні зобов'язання у сфері охорони довкілля області визначаються законами України «Про Основні засади (стратегію) державної екологічної політики України на період до 2030 року», «Про охорону навколишнього природного середовища», «Про охорону атмосферного повітря», «Про 66 стратегічну екологічну оцінку», «Про оцінку впливу на довкілля», «Про відходи», «Про інвестиційну діяльність», Водним кодексом України, Указом Президента України «Про Цілі сталого розвитку України на період до 2030 року» .

Реалізація Програми соціально-економічного розвитку Закарпатської області на 2022 рік не повинна призвести до появи нових негативних наслідків для довкілля, якщо під час її реалізації будуть належним чином враховані природоохоронні вимоги.

Реалізація проектів, які на час прийняття Програми соціально-економічного розвитку Закарпатської області на 2022 рік не мають висновку про оцінку впливу на довкілля, розпочнеться після надання уповноваженим органом мотивованого висновку з оцінки впливу на довкілля.

Реалізація багатьох завдань та заходів Програми має призвести до покращення екологічної ситуації та стану здоров'я населення. Моніторинг відібраних показників (індикаторів) впровадження Програми є важливою формою контролю того, який фактичний вплив на довкілля та здоров'я

населення матиме Програма. Кількість показників (індикаторів) можна розширити шляхом використання таких індикаторів, для яких є моніторингові дані.

**В. о. директора департаменту
економічного та регіонального розвитку,
торгівлі, залучення інвестицій,
забезпечення виконання
державних програм та
контролю за їх виконанням
облдержадміністрації**

Іван ЗАВИДНЯК